

Kramljajoča skupnost nočnih ptic

Nočni pogovori z Mojco

Katja Čičigoj

»Epidemija zasebnih razkazovanj v lastni režiji in medijskih vdorov v zasebnost grozita, da bo spektakel zasebnosti popolnoma prekril doživetje osebnosti,« zapiše Vlado Škafar. S svojimi filmskimi deli, zlasti z zadnjimi filmi *Otroci* (2008), *Nočni pogovori z Mojco* (2009) in nastajajočim *Očetom* (2010), se z nevsiljivim pristopom k slehernikovi osebnosti bori proti spektakelski ekshibiciji zasebnosti. S svojo »filmsko poezijo, filmsko meditacijo« skuša »pogledati na človeka in njegovo bivanje v nezaslišani perspektivi vseh življenjskih obdobjih hkrati in predvsem v neposrednem stiku z njim,« in s tem gledalca povabiti k »doživetju sebe«.

»Želel sem začeti daleč od ljudi, da se gledalec lažje potopi v film in v svojo meditacijo. Počasi prihajamo ljudem bližje in na koncu, upam, pademo vanje kot v široko morje.« Pot filma *Nočni pogovori z Mojco* se začne vizualno z dolgim statičnim kadrom Solkanskega mosta, ki nato prek formalno sorodnih posnetkov mimoidočih na trgu, upokoencev v parku, otrok v bazenu ali tekačev pride na koncu k bližnjemu motnemu posnetku ženskega (Mojčinega?) obraza. Na poti nas vseskozi spremlja topli glas voditeljice nočnega programa Mojce Blažej Cirej, ki postane prijateljica, tolažnica, zaupnica, terapevtka, celo predmet obsesije – idealni Drugi, pozorni poslušalec naših zgodb: »Moj glas je samo roka, ki vsem tem ljudem odpre vrata.«

To razpiranje vrat, to potovanje pa je nadvse počasno in nevsiljivo. Čas, ki si ga je avtor vzel za ustvarjanje filma (8 let), se je preselil v obliko filma in postal njegova vsebina. Škafar seveda posega po filmskih sredstvih za krajšanje časa, a ti s svojo transparentnostjo služijo prav ustvarjanju občutka dolgotrajnosti. Zatemnitve in stišanja glasu Mojčin glas prenesejo za več mesecev naprej, od enega praznika do drugega; a s svojo dolžino in repetitivnostjo dajo občutiti težo odtekanja časa – neskončnih osamljenih nočnih uric, toliko bolj občutnih ob času veselih praznikov, ki si ga skušajo nočne ptice krajšati v kramljanju s prijateljskim glasom.

Kar je Miklavž Komelj ugotavljal ob filmu *Otroci*, velja tudi za *Nočne pogovore*: agresivna dialektična montaža sovjetske montažne šole bi se lahko izkazala za kontraproduktivno, saj je postala prevladujoči način medijskega izraza. Iz sodobnega medijskega bombardiranja s hitro menjavajočimi se podobami nam lahko vrata v »doživetje sebe« odprejo ravno

počasne sekvence, statični kadri in umirjeni, božajoči glasovi. A tudi Škafarjeva kontrastna montaža zvoka in podobe ima močno pomensko funkcijo. Če širokokotne podobe množice spominjajo na posnetke nadzornih kamer in dajo občutiti oddaljenost, anonimno izgubljenost v množici, to deluje kot kontekst, vzrok za glasovno naracijo, ki v film pripelje za to medijsko formo nenavadno razgaljanje intimnosti poslušalcev.

V sodobnem svetu boja za vidnost je nekaj nenavadnega tudi ne-vidnosti naslovne osebe. Z izjemo zaključnega prizora, v katerega pa vstopi kvečjemu Mojčina podoba iz televizijske preteklosti, in ne Mojca kot radijska voditeljica – ta ostane skladno z radijsko formo ne-vidna. Film tako ne ostaja le zvest mediju lastnega objekta, radijski oddaji, temveč s tem gledalcem omogoča svojstveno »prednost« radijskega doživetja: večji delež lastne domišljajske investicije. Čeprav prikapljajo skozi vprašanja poslušalcev na dan tudi drobci Mojčine osebne zgodbe, je film bolj pripoved o »obči Mojci«, ki jo vsak potrebuje – v njem lahko vsak gledalec (kakor v radijski oddaji vsak poslušalec) najde svojo Mojco.

Škafarjeva režijska odlika je tako sorodna odliki radijske voditeljice: ljubeče in nevsiljivo zanimanje za ljudi. Izpovedi poslušalcev ne postanejo cenena psihoanaliza kot tudi ne vulgarna ekshibicija zasebnosti iz *reality showov*, saj ti z drugimi delijo zgolj toliko, kot sami želijo. Kot Mojca, ki z ljubečim vabilom – uganko – da glas poslušalcem, tako v prisposodbi Škafar ponudi tuj glas in podobo gledalcem, fragmente tujih zgodb, da iz njih sestavijo svojo. S tem doseže učinek, ki ga sam pripisuje športu, a se zdi bolj ustrezen za opis njegovih filmov: »Ta občutek, da si povezan z ljudmi, ne s konkretnimi ljudmi, ampak s človeškim rodом, spoznanje, da z vsemi deliš zavest o bivanju.« Kot je v *Otrocih* z ljubečim motrenjem iz ljudi izvabil njihove osebne zgodbe in spomine, kot to počne Mojca z iskrenim, skrbnim, razumevajočim glasom v svoji radijski oddaji, tako v *Nočnih pogovorih* Škafar v kramljanje zaplete še gledalca samega.